

**RIIGIHANGETE
VAIDLUSTUSKOMISJON**

OTSUS

Vaidlustusaja number	297-25/302562
Otsuse kuupäev	19.01.2026
Vaidlustuskomisjoni liige	Angelika Timusk
Vaidlustus	Fazer Eesti OÜ vaidlustus Riigi Tugiteenuste Keskuse riigihankes „Toiduainete ostmine vanglatele (I piiratud hankemenetlus)“ (viitenumber 302562) hankemenetluse kehtetuks tunnistamise otsusele osades 16, 17 ja 18
Menetlusosalised	Vaidlustaja, Fazer Eesti OÜ, esindaja vandeadvokaat Tarvo Lindma
Vaidlustuse läbivaatamine	Hankija, Riigi Tugiteenuste Keskus, esindaja Kati Eller Kirjalik menetlus

RESOLUTSIOON

1. RHS § 197 lg 1 p 4 alusel
Jätta vaidlustus Riigi Tugiteenuste Keskuse 12.12.2025 otsusele, millega tunnistati riigihanke osades 16-18 hankemenetlus kehtetuks, rahuldamata.
2. RHS § 197 lg 1 p 8 ja § 192 lg 3 p 7 alusel
Jätta vaidlustus Riigi Tugiteenuste Keskuse 11.12.2025 otsusele, millega tunnistati 08.12.2025 otsused riigihanke osades 16-18 kehtetuks, läbi vaatamata.
3. RHS § 198 lg-de 3 ja 7 alusel
Jätta Fazer Eesti OÜ vaidlustusmenetluse kulud tema enda kanda.

EDASIKAEBAMISE KORD

Halduskohtumenetluse seadustiku § 270 lg 1 alusel on vaidlustuskomisjoni otsuse peale halduskohtule kaebuse esitamise tähtaeg kümme (10) päeva arvates vaidlustuskomisjoni otsuse avalikult teatavaks tegemisest.

JÕUSTUMINE

Otsus jõustub pärast kohtusse pöördumise tähtaja möödumist, kui ükski menetlusosaline ei esitanud kaebust halduskohtusse. Otsuse osalisel vaidlustamisel jõustub otsus osas, mis ei ole seotud edasikaevatud osaga (riigihangete seaduse § 200 lg 4).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. 14.11.2025 avaldas Riigi Tugiteenuste Keskus (edaspidi ka Hankija) riigihangete registris

piiratud hankemenetlusega läbiviidava riigihanke „Toiduainete ostmine vanglatele (I piiratud hankemenetlus)“ (viitenumber 302562) (edaspidi Riigihange) hanketeate ja tegi kättesaadavaks muud riigihanke alusdokumendid. Riigihange on jagatud 21-ks osaks, sh osa 16 - Pagari- ja kondiitritooted Tallinna Vanglale, osa 17 - Pagari- ja kondiitritooted Tartu Vanglale ja osa 18 - Pagari- ja kondiitritooted Viru Vanglale (edaspidi koos Osad 16-18).

Tegemist on dunaamilise hankesüsteemiga nr 291140 seotud hankega.

Pakkumuste esitamise tähtpäevaks esitas Osades 16-18 pakkumuse üks pakkuja, so Fazer Eesti OÜ.

2. 08.12.2025 otsusega tunnistas Hankija Osades 16-18 edukaks Fazer Eesti OÜ pakkumuse. 11.12.2025 otsusega tunnistas Hankija 08.12.2025 otsused Osades 16-18 kehtetuks (edaspidi Otsus I) ja 12.12.2025 otsusega tunnistas Hankija Riigihanke Osades 16-18 kehtetuks (edaspidi Otsus II).

3. 18.12.2025 laekus Riigihangete vaidlustuskomisjonile (edaspidi vaidlustuskomisjon) Fazer Eesti OÜ (edaspidi ka Vaidlustaja) vaidlustus Hankija otsusele (Otsus I) tunnistada kehtetuks oma 08.12.2025 otsused Osades 16-18 ja Hankija 12.12.2025 otsusele (Otsus II) tunnistada Riigihange Osades 16-18 kehtetuks.

Käesolevas otsuses, kui seda ei ole eraldi märgitud, käsitletakse üksnes Osasid 16-18.

4. Vaidlustuskomisjon teatas 29.12.2025 kirjaga nr 12.2-10/297 menetlusosalistele, et vaatab vaidlustuse läbi esitatud dokumentide alusel kirjalikus menetluses, tegi teatavaks otsuse avalikult teatavaks tegemise aja ning andis täiendavate seisukohtade ja dokumentide esitamiseks aega kuni 02.01.2026 ja neile vastamiseks kuni 07.01.2026. Vaidlustuskomisjoni määratud esimeseks tähtpäevaks esitas täiendava seisukoha ja menetluskulude taotluse Vaidlustaja. Teiseks tähtpäevaks esitas täiendava seisukoha Hankija.

MENETLUSOSALISTE PÕHJENDUSED

5. Vaidlustaja, **Fazer Eesti OÜ**, põhjendab vaidlustust järgmiselt.

5.1. Otsuse I kehtetuks tunnistamise taotluse põhjendused

5.1.1. RHS § 47 lg 1 p-i 12 ja § 73 lg 3 p-i 6 kohaselt on hankijale ette nähtud üksnes õigus ja võimalus kehtetuks tunnistada riigihange (hankemenetlus), aga mitte eraldiseisvalt pakkumuse vastavaks ja edukaks tunnistamise otsused. Hankija ei ole toonud esile asjaolusid, mis võimaldaks järeldada, et 08.12.2025 otsus, millega Hankija tunnistas Osades 16-18 edukaks Vaidlustaja pakkumuse oleks vastuolus seadusega või muul põhjusel alusetu. Isegi kui Otsus II oleks seaduslik ja põhjendatud ning puuduks alus selle käesoleva vaidlustuse alusel kehtetuks tunnistamiseks, ei annaks see omakorda alust ega põhjendaks Otsuse I eraldiseisvalt tegemist. Otsus I on vastuolus seadusega ja tuleb kehtetuks tunnistada.

Juhul, kui kehtetuks tunnistatakse Otsus II, tuleb kehtetuks tunnistada ka Otsus I, sest see rikut sellisel juhul ka eraldiseisvalt Vaidlustaja õigusi ja huve.

5.1.2. Otsus I ei sisalda põhjendusi ja sellega on rikutud haldusmenetluse seaduses (edaspidi HMS) sätestatud põhjendamiskohustust. Otsuses I on märgitud, et 08.12.2025 otsused tunnistatakse kehtetuks tulenevalt sellest, et Hankijale sai 09.12.2025 teatavaks Viru Maakohtu 03.10.2025 kohtulahend nr 1-25-748/26 (edaspidi Lahend). Lahendi teatavaks saamise fakt ei ole haldusakti kehtetuks tunnistamise aluseks ja Hankija ei ole seda ka selgitanud.

5.1.3. Lahendi sisust ei ole võimalik järeldada seoseid Riigihanke ning Vaidlustaja pakkumusega. Tegemist ei ole Riigihanke kohta tehtud kohtulahendiga, samuti ei ole Lahendis

viidatud isikud ega asjaolud seostatavad Riigihankega.

5.1.4. Juhul, kui asuda seisukohale, et Otsuse II põhjendused on üle kantavad ka Otsusele I (millega Vaidlustaja ei nõustu), siis ka sellisel juhul tuleb Otsus I tunnistada kehtetuks, sest need põhjused ei ole ega saa olla Otsuse I aluseks. Vaidlustaja tugineb sellisel juhul Otsuse I vaidlustamisel samadele põhjendustele nagu Otsuse II vaidlustamisel.

5.1.5. Hankija on Otsuse I õigusliku alusena muuhulgas tuginenud HMS §-le 66 lg 1. Otsusest I ei nähtu, milles seisneb 08.12.2025 otsuste õigusvastasus. Hankija ei ole isegi väitnud 08.12.2025 otsuste õigusvastasust.

5.2. Otsuse II kehtetuks tunnistamise taotluse põhjendused

5.2.1. Otsus II ei sisalda põhjendusi ja sellega on rikutud HMS-ist ning RHS §-st 47 lg 3 tulenevat põhjendamiskohustust.

5.2.2. Otsuses II on märgitud, et Hankijale sai 09.12.2025 teatavaks Lahend, millest tulenevalt (mis tingib) tuleb Riigihanke Osades 16-18 menetlus kehtetuks tunnistada. Lisaks selgitab Hankija Otsuses II, et vajalik on RHAD-i tehnilise kirjelduse muutmine ostetavates pagaritoodetes sisalduvate koostisainete osas. Lahendi teatavaks saamise fakt ei ole ega saa olla haldusakti kehtetuks tunnistamise aluseks. Hankija ei ole selgitanud, kuidas saab Lahendist teada saamise fakt põhjendada Otsust II (hankemenetluse kehtetuks tunnistamist). Ka Lahendi sisust ei ole võimalik sellekohaseid seoseid järeldada.

5.2.3. Hankija ei ole esitanud loogilisi, arusaadavaid ning jälgitavaid selgitusi ja põhjendusi pakkumuse esitamise ettepaneku (edaspidi PEE) p-ides 1.5.2.2 ja 1.5.2.3 sisalduvate asjaolude esinemise kohta ega nende seoste kohta Otsusega II.

Hankija soov pagaritoodete koostise muutmiseks või isegi vastava vajaduse ilmnemine ei ole käsitatav riigihanke aluseks olevate „tingimuste muutmisenä“. Hankija ei ole Otsuses II selgitanud, millises osas on koostisaineid vaja muuta ning mis on selle muutmise objektiivseks põhjuseks (vajaduse tingivaks asjaoluks). Samuti ei ole Hankija Otsuses II selgitanud, et esineks *hankemenetluses ilmnenu ebakõlasid* ja/või et neid ei ole võimalik kõrvaldada ja et need takistavad hankemenetluse õiguspäraselt lõpule viimist.

5.2.4. RHS § 73 lg 3 p 6 ei võimalda Hankijal hankemenetlust meelevaldselt kehtetuks tunnistada. Hankemenetluse kehtetuks tunnistamise aluseks ei saa olla Hankija subjektiivne soov muuta Riigihanke esemeks olevate pagaritoodete koostist, vaid see koostise muutmine peab olema objektiivselt vajalik ja põhjendatud (reaalne). Hankija ei ole selliseid põhjendusi Otsuses II esitanud ja Vaidlustaja leiab, et Hankijal puudus reaalne vajadus ja põhjendus Otsusega II hankemenetluse kehtetuks tunnistamiseks

5.3. Otsus II sisaldab täiendavat otsust: *Hankija korraldab piiratud hankemenetluse hanke osades 16, 17 ja 18 uuesti*. RHS ei näe ette õiguslikku alust ega võimalust Hankijale taolise otsuse tegemiseks.

5.4. 02.01.2026 esitas Vaidlustaja täiendava seisukoha.

5.4.1. Põhjendused peavad sisalduma kehtetuks tunnistamise otsuses ja neid ei saa esmakordselt esitada alles vaidlustusmenetluses. Vaidemenetluses võib hankija küll täpsustada ja tõendada oma põhjendusi, samuti on praktikas lubatud täiendada oma põhjendusi, kuid põhjendusi ei saa esmakordselt esitada alles vaidlustusmenetluses. Otsuses sisalduvad põhjendused peavad olema sellised, mis võimaldavad seda kontrollida. Selliseid kontrollitavaid ja arusaadavaid põhjendusi Otsustes I ja II ei sisaldu.

5.4.2. 23.12.2025 vastuses vaidlustusele esitas Hankija esmakordselt põhjenduse, et koostise muutmise vajadus seisneb pagaritoodetest mooniseemnete väljajätmise nõude lisamises (millist nõuet varem polnud) ja et mooniseemnete söömisega võib kaasneda positiivne narkotesti tulemus ja see ei ole vanglate turvalisuse huvides lubatav. Need argumendid on iseenesest käsitatavad küll kontrollitavate põhjendustena, kuid neid ei olnud Otsuses I ega II esitatud. Sõltumata sellest, et Hankija 23.12.2025 vastuses esitatud argumendid on käsitletavad põhjendustena, ei tähenda see, et Vaidlustaja nendega nõustuks – need ei ole reaalsed, kontrollitavad ega tõendatud.

5.4.3. Vaidlustaja nõustub, et Hankija võib hankemenetluse kehtetuks tunnistada, kui selleks on põhjendatud vajadus, kuid põhjendatud vajaduseks ei saa olla Hankija meelevaldne arvamus või soov. Põhjendatud vajaduse olemasolu ei saa sedastada paljasõnalise Hankija oletuse või subjektiivse arvamusega. Hankija ei ole varem kordagi väitnud, et „probleemiks“ on pagaritoodetes sisalduvad mooniseemned, nende tarvitamisest positiivse narkotesti tulemuse saavutamine ja sellest johtuv vanglate julgeoleku probleem.

5.4.4. Hankija väidab, et pagaritoodetes sisalduvatest mooniseemnetest (nende söömisest) on võimalik saavutada „mingitel juhtudel“ positiivne narko kiirtesti tulemus. Taoline Hankija väide on paljasõnaline Hankija spekulatsioon ja subjektiivne oletus, millega Vaidlustaja ei nõustu. Seda, kas kinnipeetavatele pakutavatest pagaritoodetest (sh. arvestades kinnipeetavatele pakutavate pagaritoodete kogust) kogutavate mooniseemnete söömine võimaldab kinnipeetaval saavutada positiivse narkotesti tulemuse, on teaduslikult ja objektiivselt kontrollitav asjaolu ning taolist järelduse aluseks ei saa olla Hankija arvamus või oletus. Hankija ei ole viidanud ühelegi ekspertarvamusele või muule tõendile.

5.4.5. Hankija ei ole esitanud isegi kõige primitiivsemat selgitavat arvutust selle kohta, (i) kui palju mooniseemneid on üldse võimalik koguda kinnipeetavale antavatest pagaritoodetest (sh. arvestades pagaritoodete kogust), (ii) kui palju sisaldavad mooniseemned narkootilisi aineid (sh. milliseid) ja (iii) kui palju tuleb mooniseemneid tarvitada, et oleks võimalik saavutada positiivne narkotesti tulemus. Hankija viide Lahendile on asjakohatu, kuna Lahendist taolisi asjaolusid ei järeldu.

5.4.5. Lisaks sellele, et Hankija ei ole tõendanud oma väidet, et kinnipeetavale kättesaadavates Riigihanke raames tellitavates pagaritoodetes sisalduvate mooniseemnete tarvitamine võib kaasa tuua positiivse narkotesti näidu, ei ole Hankija ka põhistanud ega tõendanud seda, et positiivne narkotest on vangla julgeolekurisk, mille vältimine on omaette eesmärk ja mille saavutamise vajadus põhjendab seetõttu Riigihanke Osades 16-18 kehtetuks tunnistamist. Eesmärgiks ja reegliks on see, et vanglas tuleb vältida narkootiliste ja psühhotroopsete ainete omamist, valdamist, valmistamist ja tarvitamist. Kui mingi mittekeelatud aine tarvitamine võib anda positiivse narkotesti tulemuse, siis sellise positiivse testi tulemuse vältimine ei saa olla omaette eesmärgiks ja sellega ei saa põhjendada Riigihanke kehtetuks tunnistamist. Hankija ei ole väitnud isegi seda, et Riigihanke esemeks olevate pagari- ja kondiitritoodetes sisalduvad mooniseemned võiksid põhjustada narkojoobe.

5.4.6. Hankija ei ole esitanud ühtegi põhjendust, millest nähtuks, millised Riigihanke aluseks olevad tingimused oleksid muutunud. Samuti ei ole Hankija väitnud, et muutunud oleksid vanglate julgeolekutingimused või et mooniseemnete manustamise korral tehtavate narkotestide tulemused oleks võrreldes varasemaga muutunud.

5.4.7. Hankija ei ole esitanud ühtegi põhjendust selle kohta, et esineks takistusi Riigihanke tulemusena sõlmitava hankelepingu täitmiseks.

5.4.8. Hankija ei ole esitanud mingeid vastuväiteid Vaidlustaja väidetele seoses Otsuse I õigusvastasusega.

5.4.9. Kui Hankija poolt vaidlustusmenetluses esitatud põhjendusi saab vaidlustuse lahendamisel arvesse võtta, siis ka sellisel juhul tuleb kõik vaidemenetluse kulud jätta Hankija kanda, kuna Hankija otsustes puudusid taolised põhjendused, mis võimaldaks Vaidlustajal aru saada hankemenetluse kehtetuks tunnistamise vajadusest.

6. Hankija, **Riigi Tugiteenuste Keskus**, vaidleb vaidlustusele vastu.

6.1. Hankijale said 09.12.2025 teatavaks asjaolud, mistõttu ilmnes vajadus Riigihanke menetlus Osades 16-18 kehtetuks tunnistada. Kuna kõikide Riigihanke osade pakkumuste vastavaks ja edukaks tunnistamise otsused olid vormistatud ühtse tervikuna, pidas Hankija selguse mõttes vajalikuks tunnistada Osades 16-18 tehtud otsused eraldi otsusega kehtetuks ja alles seejärel vormistada Riigihanke Osade 16-18 hankemenetluse kehtetuks tunnistamine.

Hankija mõönab, et juriidiliselt oleks Osade 16-18 vastavaks ja edukaks tunnistamise otsused muutunud kehtetuks ka vastavates osades hankemenetluse kehtetuks tunnistamise otsusega ja eraldi Otsuse I tegemine ei olnud vältimatult vajalik. Otsuste I ja II tegemise vajadus tuleneb samadest elulistest asjaoludest.

6.2. Vaidlus taandub küsimusele, kas Hankijal oli põhjendatud vajadus Riigihanke Osade 16-18 hankemenetluse kehtetuks tunnistamiseks ning kas see otsus on õiguspärane.

6.2.1. Riigihanke tehniline kirjeldus Osades 16-18 (edaspidi TK) ei sisaldanud piirangut toodete koostisosadele mooniseemnete osas. Otsuses II viidatud Lahendist sai Hankijale teatavaks vajadus piirata mooniseemnete sisaldust kinnipeetavatele pakutavas toidus ja vanglapoes müüdavates toodetes, kuna pagaritoodetest kogutud mooniseemnetest on võimalik saavutada positiivne narkotest. Seega ei saa vanglad julgeoleku kaalutlustel pakkuda kinnipeetavatele toiduks tooteid, mis sisaldavad mooniseemneid. Kuivõrd pagaritoodete osas Riigihankes vastav piirang puudus, oli pakujatel lubatud pakkuda ka tooteid, mis sisaldasid mooniseemneid.

6.2.2. Üheks ostetavaks tooteks on sepik. Vaidlustaja pakkumuses on esitatud toode:

Toote nimetus: FAZER SEEMNETEGA RÖST 500g

Toote kood: 1130

Toote kaal: 500 g

EAN: 4740103011300

Vaidlustaja on märkinud oma pakkumuses toote koostisosad järgmiselt: *Nisujahu, vesi, seemned 17% (päevalilleseemned, linaseemned, mooniseemned), pärm, odralinnase ekstrakt, nisugluteen, jodeeritud sool, rapsiõli. Võib sisaldada seesamiseemnete ja piimatoodete osakesi.* Vaidlustaja toode on TK-le vastav, kuid Hankijal ei ole võimalik sellist toodet osta ja kinnipeetavatele söögiks pakkuda, kuna toode sisaldab mooniseemneid ja nende tarvitamine võib tekitada organismis sellise seisuga, kus mingitel juhtudel narkootilise aine kiirtest reageerib positiivselt. Seega on oluline, et kinnipeetavatele poleks mitte mingil juhul mooniseemned kättesaadavad, ei toidulisandina ega valmistoodete koosseisus.

6.2.3. Hankijale sai teatavaks, et RHAD-is on puuduseid, mida selles hankemenetluse faasis enam parandada ei saa (TK ei ole enam muudetav). Hankija on olukorras, kus tal ei ole võimalik osta TK-le vastavaid tooteid, mistõttu ei saa Hankija asuda täitma Riigihanke tulemusel sõlmitavat hankelepingut. Hankija märgib, et sepik moodustab pagaritoodete eeldatavatest kogustest Tallinna Vangla puhul 97,8%, Tartu Vangla puhul 97,8% ja Viru Vangla puhul 97,4% kogu lepingust.

6.3. RHS § 73 lg 3 p-i 6 kohaselt on hankijal õigus hankemenetlus põhjendatud vajaduse korral 5 (9)

omal algatusel kehtetuks tunnistada. RHS lubab hankemenetluse kehtetuks tunnistada igas hankemenetluse etapis enne hankelepingu sõlmimist. PEE p-ides 1.5.2.2 ja 1.5.2.3 on Hankija ka sätestanud, et võib põhjendatud vajaduse korral omal algatusel hankemenetluse kehtetuks tunnistada. Kui hankelepingu ei ole võimalik täitma asuda RHAD-is sätestatud tingimustel, puudub Hankijal muu õiguspärane alternatiiv kui tunnistada Riigihange kehtetuks.

6.4. 07.01.2026 esitas Hankija täiendava seisukoha.

6.4.1. Hankija mõonab, et Otsuse II põhjendused olid võrdlemisi napid ja üldised. Samas sisaldus otsuses peamine kehtetuks tunnistamise põhjus – vajadus muuta ostetava toote koostisosade nõudeid. Samuti sisaldus viide Lahendile, millest tulenevalt Hankijal see teadmine tekkis. Seega isegi kui Lahend ei ole avalikult tervikuna kättesaadav, on võimalik Hankija otsuse õiguspärasuse suhtes teostada kohtulikku kontrolli.

6.4.2. Lahend ei ole tervikuna avalikult kättesaadav, kuna tegu on kinnipeetava osas tehtud õigeksmõistva otsusega. Kokkuvõtvalt selgus viidatud kriminaalasja käigus vangla jaoks asjaolu, et seni, kuni kinnipeetavatel on vanglas viibides ligipääs mooniseemneid sisalduvatele toiduainetele, ei ole võimalik välistada, et kinnipeetavatele tehtud narkotestid ei oleks (vale)positiivsed justnimelt toiduainetes sisalduvate mooniseemnete tõttu. Väljavõte kohtuotsusest: *Prokurör taotles uurimiseksperimendi tegemist, mille käigus süüdistatav pidi sööma toitu mooniseemnetega ja mõne aja pärast pidi temalt võtma uriiniproovi ja saatma ekspertiisi. Kohus jättis selle taotluse rahuldamata põhjendusega, et ei ole võimalik täpselt taastada need tingimused, kuna ei ole teada millal enne testi tegemist, millises koguses mooniseemneid süüdistatav on tarvitanud. Samas jätab see asjaolu põhjendatud kahtlust, et testi tulemus ja kodeiini sisaldus uriiniproovis võis tulla süüdistatava poolt mooniseemnete tarvitamisest (mis haakub ka teaduslikke uuringute tulemusega vt nt Journal of Analytical Toxicology, Volume 47, Issue 2, March 2023, Pages 107–113, <https://academic.oup.com/jat/article/47/2/107/6743162>).*

Hankija palub Lahendit tervikuna Vaidlustajale mitte väljastada.

6.4.3. Kinnipeetavatele tehakse vanglas viibides regulaarselt narkoteste, et kontrollida ja välistada narkootiliste ainete levikut vanglas. Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi hinnangul saab peale toidukaubanduses müügil olevate mooniseemnete söömist tuvastada indikaatorvahendi ja ka toksikoloogiaekspertiisiga seemnete tarvitaja uriiniproovist kodeiini sisalduse. Asjaolu, kas kodeiin on isiku organismi sattunud mooniseemnete tarvitamise tagajärjel puhtal kujul või kodeiini sisaldavate ravimite manustamise tagajärjel ei ole ekspertidel võimalik akrediteeritud meetoditega tuvastada.

Narkootikumid on vanglas oluline julgeolekurisk (suletud ruum, narkojoobes isik on ohtlik nii iseendale kui teistele, sh teiste elule) ja kuna mooniseemneid sisaldava toote olemasolu vanglas võib varjata tegelikku kodeiiniga samasse rühma kuuluvate narkootiliste ainete tarvitamist, peab vanglas kõik mooniseemneid sisaldavad tooted elimineerima. Seda, et narkootilised ained vanglas on oluliselt ohtlikumad kui tavaühiskonnas, näitab juba ainuüksi see, et ainult vanglas on seadusandja kriminaliseerinud (KarS § 331) narkootiliste ainete ükskõik millises koguses omamise ja tarvitamise kinnipeetava poolt. Vangla peab tagama kinnipeetavate julgeoleku ja tervise heaolu. Samuti on vangla kohuseks välistada omalt poolt valepositiivsete narkotestide andmise võimalus ning seeläbi alusetute kriminaalmenetluste läbiviimine kinnipeetavate suhtes.

VAIDLUSTUSKOMISJONI PÕHJENDUSED

7. Vaidlustuse lahendamist tuleb alustada Otsusest II, kuna sõltumata sellest, kas Hankijal oli õiguslikku alust Otsuse I vastuvõtmiseks või kas see otsus on põhjendatud, ei tunnista

vaidlustuskomisjon Otsust I kehtetuks, kui Otsus II ei ole õigusvastane. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Otsuse II õiguspärasuse korral esineb Otsuse I osas alus selle läbi vaatamata jätmiseks RHS § § 192 lg 3 p-i 7 alusel vaidlustuse esitamise õiguse puudumise põhjusel. Vaidlustusmenetlus lähtub vaidlustaja subjektiivsete õiguste kaitse põhimõttest (kohtupraktikas on korduvalt leidnud kinnitust, et üldreeglina on isikute hankemenetluses osalemise ainus seaduslik eesmärk majanduslik huvi sõlmida hankelepingu). Seega on riigihanke vaidlustusmenetluses kaitstav õigushüve RHS § 185 lg-st 1 tulenevalt õiguspärane hankelepingu sõlmimise võimalus ja vaidlustuse rahuldamine peab aitama kaasa vaidlustaja õiguste kaitsele või rikutud õiguste taastamisele. Vaidlustatav ei ole hankija tegevus (riigihanke alusdokumendid ega otsused), mis seda eesmärki ei teeni ja olukorras, kus hankemenetlus on RHS § 73 lg 3 p-i 6 alusel lõppenud (Otsus II on õige), ei ole Vaidlustajal võimalik jõuda hankelepingu sõlmimiseni ka Otsuse I vaidlustamise kaudu. Otsus I tuleb tunnistada kehtetuks, kui Otsus II on õigusvastane, kuna selles ei sisaldu iseseisvaid ja Otsusest II lahutatavaid põhjendusi selle õiguspärasuse kontrollimiseks.

8. RHS § 73 lg 3 p 6 ei sätesta konkreetseid aluseid, millistel juhtudel on hankija õigustatud hankemenetluse RHS § 73 lg 3 p-i 6 alusel kehtetuks tunnistama. Määratlemata õiguspärasuse põhjendatud vajaduse korral sisustamisel on nii Euroopa Kohtu kui ka Eesti kohtute praktika tunnustanud hankemenetluse kehtetuks tunnistamise otsustamisel hankija väga laia diskretsiooniruumi. Põhjendatud vajadus võib olla nii hankijast sõltumatu kui ka hankijast tulenev, see ei pea olema kaalukas või oluline (Euroopa Kohtu otsus C 27/98, p-id 23 ja 25), kuid see ei tohi olla meelevaldne. Eesti kohtud on olnud seisukohal, et hankemenetluse kehtetuks tunnistamisel on õiguspärane iga kaalutlus, mis on kooskõlas riigihanke korraldamise üldpõhimõtetega ning on reaalne (Tallinna Ringkonnakohtu otsus 3-18-452, p 13 teine lõik). Vaidlustuskomisjon mõnab, et Hankija Otsuse II põhjendus on viitega Lahendile, millest talle sai midagi teatavaks, äärmiselt lakooniline, kuid on vaatamata sellele seisukohal, et koos vaidlustusmenetluses esitatud selgitustega (koos Lahendi väljavõttega) on võimalik selle sisu Riigihanke Osade 16-18 kehtetuks tunnistamise õiguspärasuse kontrollimiseks piisavalt mõista (Riigikohus on otsuse 3-20-1198 p-is 21 mõõnnd, et väga üldsõnalised põhjendused võivad olla vastuolus RHS-is sätestatud otsuste põhjendamiskohustusega, kuid lisanud, et *vaidluse korral saab aga hankija otsuse põhjendusi kohtumenetluses täpsustada*, millise seisukoha vaidlustuskomisjon laiendab ka vaidlustusmenetlusele). Vaidlustuskomisjonil ei ole kahtlust, et Hankija on vaidlustusmenetluses esitatud põhjendustest, tehes viite Lahendile, ka Otsuse II tegemisel lähtunud.

9. Vaidlustuskomisjon saab Otsuse II põhjendustest ja Hankija vaidlustusmenetluses esitatud selgitustest lühidalt aru selliselt, et Riigihanke kehtetuks tunnistamise põhjendatud vajadus on praegusel juhul Hankijast tulenev, kuna Hankija vajadused on muutunud ja ta ei soovi enam hankida vanglatele tooteid, mis sisaldavad mooniseemneid (mooniseemneid sisaldava toote olemasolu vanglas võib varjata tegelikku kodeiiniga samasse rühma kuuluvate narkootiliste ainete tarvitamist). Vaidlustuskomisjon leiab, et isegi kui õige on Vaidlustaja väide, et Hankija viitab Lahendile, mis ei ole tehtud Riigihanke kohta ja et Lahendis viidatud isikud ei ole seostatavad Riigihankega, siis asjaolude seostamatuse väites Vaidlustaja eksib.

9.1. Vaidlustuskomisjon mõistab viidet Lahendile ja Hankija selgitust vaidlustusmenetluses selliselt, et mooniseemnetega toit seab lõpptulemusel kahtluse alla narkotestide tõendusväärtuse ja mooniseemnete lubamisele toidulauale tekitab Hankija (riik) vanglates ise olukorra, kus narkootiliste ainete testide tulemused muutuvad vaieldavaks. Selline kaasus on Lahendist nähtuvalt olnud reaalne ja Hankija soov sellist olukorda vanglates tulevikus vältida on mõistetav ega ole Hankija poolt välja mõeldud üksnes selleks, et pääseda hankelepingu sõlmimisest Vaidlustajaga. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Hankija lõppeesmärk vältida toidus sisalduvate mooniseemnetega seonduvalt olukordi, mis võivad põhjustada ebaselgust, vaidlusi või tõendamisraskusi tulevikus, ei ole ilmselgelt lubamatu.

Hankija selgitustes esitatud põhjendused on loogilised, arusaadavad ning jälgitavad.

9.2. Vaidlustaja leiab, et Hankija väide, et mooniseemnete söömisega võib kaasnedas positiivne narkotesti tulemus, on paljasõnaline Hankija spekulatsioon ja subjektiivne oletus ega saa kaasa tuua Riigihanke Osades 16-18 kehtetuks tunnistamist. Vaidlustuskomisjon kordab, et RHS § 73 lg 3 p-i 6 kohaldamiseks peab põhjendatud vajadus olema olemas (reaalne), kuid see ei pea olema ilmtingimata kaalukas või oluline, st Hankija õigus Riigihange kehtetuks tunnistada ei sõltu antud juhul sellest, kas Hankija suudab ära tõendada põhjusliku seose mooniseemnetega toidu söömise ja positiivse narkotesti vahel.

9.3. Hankijal puudunuks Lahendiga seostatav vajadus Riigihanke Osades 16-18 kehtetuks tunnistamiseks, kui Vaidlustaja (ainus pakkuja) ei oleks mooniseemneid sisaldavaid tooteid pakkunud. Antud juhul ei saa olla vaidlust, et Riigihanges oli mooniseemneid sisaldavate toodete pakkumine lubatud ja Vaidlustaja selliseid tooteid ka pakkus (nt pakkus Vaidlustaja toodet FAZER SEEMNETEGA RÖST 500g, mille koostises on mh mooniseemned).

Riigihanke praeguses etapis ei ole Vaidlustajal enam võimalik pakkumust sisuliselt muuta selliselt, et pakkumuses pakutud mooniseemneid sisaldavad tooted asendataks mingite muude toodetega, mis mooniseemneid (enam) ei sisalda. Lubamatu oleks ka hankelepingu sõlmimisel hankelepingu täitmine toodetega, mida pakkuja Riigihanges tegelikult ei pakkunudki. Seega vaidlustuskomisjon nõustub Hankijaga, et kui hankelepingut ei ole võimalik täitma asuda RHAD-is sätestatud tingimustel, puudub Hankijal muu õiguspärane alternatiiv kui tunnistada Riigihange kehtetuks.

9.4. Vaidlustuskomisjon on seisukohal, et Hankija eesmärk, et mooniseemneid sisaldavat toitu vanglates enam ei pakutaks, on ka reaalselt saavutatav viisil, et juba riigihanke alusdokumendid välistavad mooniseemneid sisaldavate toodete pakkumise (nt on riigihanke viitenumber 304166 tehnilises kirjelduses sätestatud leiva, saia ja sepiku kirjelduses järgnev: [---] *ei tohi sisaldada mooniseemneid*. [---]). Selle eesmärgi saavutamiseks pärast pakkumuste esitamise tähtpäeva saabumist on sobiv vahend Riigihanke Osades 16-18 kehtetuks tunnistamine.

9.4. Isegi kui asja lahendamisel ei ole sisulist tähtsust sellel, millal Hankija Lahendist teada sai, on vaidlustuskomisjoni arvates usutav, et ta võis 03.10.2025 Lahendist, mis jõustus 04.11.2025, teada saada 09.12.2025, st Hankija ei ole ka Otsuse II tegemisega pärast nende asjaolude selgumist, mille tõttu ta pidas vajalikuks Riigihange Osades 16-18 kehtetuks tunnistada, ebamõistlikult viivitanud.

9.5. Tulenevalt eespooltoodust on vaidlustuskomisjon seisukohal, et Hankija Otsus II on piisavalt põhjendatud (Hankijal esineb põhjendatud (reaalne) vajadus Riigihanke Osades 16-18 kehtetuks tunnistamiseks) ja selle otsuse kehtetuks tunnistamiseks alus puudub.

10. Olukorras, kus Otsus II on õige, ei saa Otsus I eraldiseisvalt Vaidlustaja õigusi rikkuda (kuna Hankija otsus hankemenetluse kehtetuks tunnistamiseks Osades 16-18 on õige, kaotavad kõik eelnevad menetluslikud otsused oma õigusliku toime ja Vaidlustajal puuduks võimalus jõuda hankelepingu sõlmimiseni Hankijaga isegi juhul, kui Otsus I oleks õigusliku aluse või põhjenduste puudumise põhjusel õigusvastane). Seega esineb RHS § 197 lg 1 p-is 8 ja § 192 lg 3 p-is 7 sätestatud alus Otsuse I peale esitatud vaidlustuse läbi vaatamata jätmiseks (vt ka otsuse p 7).

11. Vaidlustusmenetluse kulud

Lähtudes sellest, et vaidlustus jääb RHS § 197 lg 1 p-i 4 alusel rahuldamata, kuuluvad vaidlustusmenetluse kulude osas kohaldamisele RHS § 198 lg-d 3 (vaidlustaja tasutud riigilõiv, tasutud või tasumisele kuuluv eksperditasu ja tema poolt vaidlustusmenetluses kantud lepingulise esindaja kulud jäävad vaidlustaja kanda) ja 7 (kui vaidlustuskomisjon vaatab 8 (9)

vaidlustuse läbi kas või ühe vaidlustuses sisalduva nõude osas, ei kuulu tasutud riigilõiv riigilõivuseaduse alusel tagastamisele).

Hankija ei taotlenud kulude väljamõistmist.

Vaidlustaja kulud jäävad tema enda kanda ja Hankijalt Vaidlustaja kulude väljamõistmiseks alust ei ole (RHS-is puudub HKMS § 108 lg-ga 6¹ võrreldav säte, millisel juhul saaks tõusetuda küsimus kulude väljamõistmisest vaidlustusmenetluses esitatud põhjenduste tõttu).

(allkirjastatud digitaalselt)

Angelika Timusk